

METASTATIKA
METASTATIKA
METASTATIKA
METASTATIKA
METASTATIKA
METASTATIKA

METASTATIKA

UMJETNIČKA KNJIGA

Split, 2019.

Zaklada
Kultura nova

Donatori:
Ministarstvo kulture RH, Grad Split,
Split, hrvatska

Sva prava pridržana. Niti jedan dio ove publikacije ne smije se reproducirati ni na koji elektronski i mehanički način bez pisane dozvole umjetnika.

- 01 Predgovor, 7
  - 02 Koteks, 9
  - 03 Dalma, 17
  - 04 Spomenik palom pomorcu, 25
  - 05 Disco Titanic, 33
  - 06 Dalmacijavino, 41
  - 07 Papandopulova, 49
  - 08 Krstarica, 57
  - 09 Bazeni Poljud, 65
  - 10 Umjetnik i arhitektura, 73
  - 11 Turizam, 81

Predgovor

PIŠE:
GORAN RADOŠEVIĆ

Brojčano najzastupljenija u Splitu, modernistička arhitektura svojim dominantnim prisustvom svjedoči periodu naglog ekonomskog, društvenog i infrastrukturnog napretka grada u drugoj polovici 20. stoljeća. Određeni objekti građeni za različite potrebe i događaje tako predstavljaju neka od značajnijih arhitektonskih ostvarenja u Hrvatskoj. Promjenom društvenog uređenja i kraha gradske ekonomije krajem 20. stoljeća, splitski urbanizam i njegova promišljena arhitektura naglo nestaju u kontekstualnom razmišljanju arhitekata, a djelomično dovršeni kvartovi i kompleksi ostaju kao monolitni svjedoci u prostoru.

Mnogi objekti nastavljaju egzistirati u svojoj izvornoj namjeni (stambena arhitektura), a drugi unatoč svom značaju u lokalnom kontekstu gube svrhovitost (poslovna, industrijska i sportska arhitektura) te se svode na kompromis dominirajućih trendova. Poput nasukanih levijatana, glomazna arhitektura ambicioznijeg sustava nastavlja živjeti na ovaj ili onaj način u splitskom urbanom tkivu. Stavrnici, korisnici i oportunisti poput metastazirajućih stanica prilagođavaju je novim trendovima. Interpolirajući uporabnu srž same arhitekture, ona evoluira u nepredviđenom, najčešće degradirajućem smjeru za koji nije izvorno predviđena. Objektima se dodaju funkcije koje nisu mogle biti predviđene zbog tehnološkog i društvenog konteksta u kojem su isti osmišljeni i realizirani.

Metastatika se ne bavi kritikom ili pohvalom društvenog uređenja, bilo prošlog ili današnjeg, već opisom nepredvidljivog suživota monumentalnih modernističkih ostvarenja i ljudi kroz očište i iskušto individualnog svjedočanstva, preciznije, putem vizualnog, literalnog i znanstvenog komentara različitih struka.

0
00
000000KOTEKS
0000
000002

1 Socijalni Aperkat

3.2 Rade Crnjak

2 Koteks

3.2 Goran Radošević

3 Komentar

3.2 Tina Vukasović Đaković

1
—
3.2

Socijalni Aperkat

Rade Crnjak

—Za sve si ti kriv!

Ivan je otvorio oči, pritom u užasu shvaćajući da može otvoriti samo jedno. Kapak desnog oka je pulsirao – krv se cijedila niz obraz u kut usana. Metalan okus krvi savršeno se miješao s okusom straha. Nad njim je stajao čovjek u crnoj majici, čovjek kojeg je prvi put danas vidoio. Slabo se sjeća.

—Lipo san ti posla pismo, faco, nisi mi tija odgovorit! E sad ćeš platit, za sve šta si napravija od ove države, mater ti jeben!

Prazni pogled očiju duboko usađenih u podočnjake gledao je kroz njega ili negdje kraj njega. Sjetio se. Šetao je Koteksom i sjeo na zidić zapaliti. Prišao mu je neki tip i žicao cigaretu. Par su ih zajedno zapalili i sažalio se nad njim. Dao mu je vizitku, pružio ruku i rekao

— Ivan, za prijatelje Ivica.

I dobio šakom u oko. Ivan jedva prozbori.

—Starj, ne znam o čemu pričaš. Koje pismo, što si mi slao? Zašto me tučeš? Gdje smo?!

Pogleda preko ramena, naslonjen je na prozor. Vidi mjesto na kojem je sreo ovog tipa, još uvijek mu je trenerka tamo. Što se događa?

—Nemoj ti meni neznan! Znaš ti dobro! Ti i tvoje komunjare ste sjebali sve. Za vas san ja krvarija u ratu, jeli? Sada san nazva ove svoje i najeba si, ha ha ha ha!

Užas mu se proširio leđnom moždinom preko do svakog kutka tijela. Samo je htio prošetati do sina i nevjeste, pobogu.

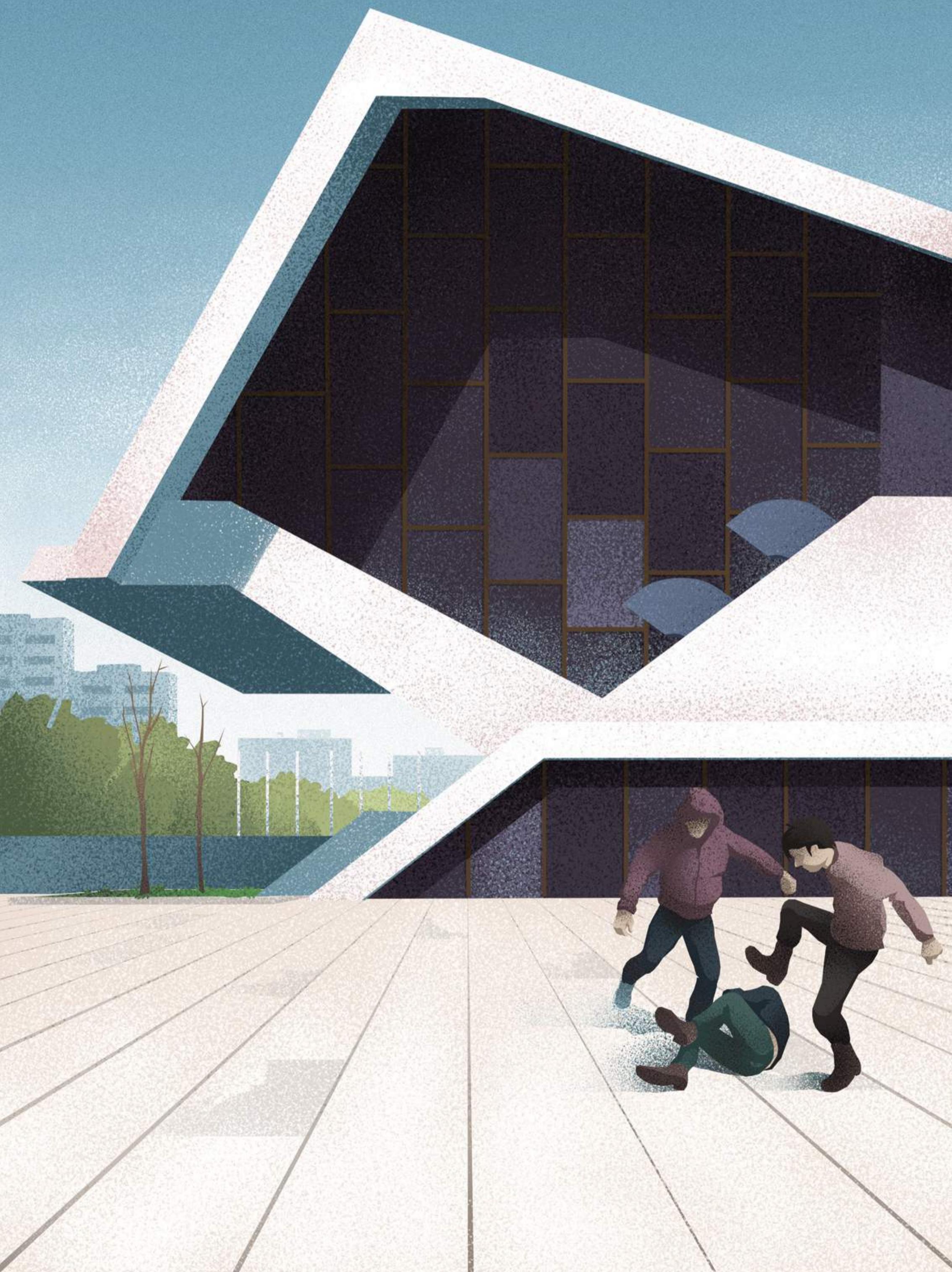
—Dobićemo lipu kesu za tebe, majmunčino!

Čuo je korake. Vidi tri tipa koja su došla, valjda pajdaši ovog lika. Sva su trojica pogledala njega na podu i odvukli ovoga van. Nakon nekog vremena, osovio se na noge. Nekako je izašao na isto mjesto, i onako krvav, zapalio novu cigaretu.

S poda je digao vizitku na kojoj je pisalo:

*Ivan Račan
Prodajni predstavnik
Sardina Postira*

— I spremio je u džep.

Kompleks Koteks smatra se jednim od najboljih djela socijalističkog postmodernizma, a sastoji se od sportske dvorane Gripe i trgovačkog centra Koteks koji su smješteni na više od 53 000 kvadrata nedaleko od splitske jezgre i mletačke tvrđave Gripe. Sagrađen je povodom VIII. Mediteranskih igara u Splitu na kojima je sudjelovalo 14 država, a koje su se natjecale u 26 sporotva. Maskota je bila sredozemna medvjedica Adrijana. 1979. godine dovršena je izgradnja sportske dvorane Gripe (arhitekti Živorad Janković i Slaven Rožić), a te iste godine povjesna jezgra Splita s Palačom upisana je u UNESCO-vu listu svjetske kulturne baštine.

Trgovački centar arhitekta Slavena Rožića dovršen je 1981., kada Split broji 168 379 stanovnika. Službeno su ga otvorili Josip Broz Tito i Jakov Široković, član predsjedništva SR Hrvatske, 8. travnja 1981. godine. U izgradnju je investirano oko 720 milijuna dinara. Uz svoju je izuzetnu oblikovnu vrijednost postao i neizostavni i prepoznatljivi dio slike suvremenog Splita, utjelovljuje socijalističku i potrošačku kulturu, ali i sasvim suvremene tipološke trendove u projektiranju sličnih sadržaja u urbanim centrima. U vrijeme nastanka Koteks je sadržavao trgovine, slastičarnicu, tada najelitniji gradski restoran, jednu od 2 najstarije splitske pizzerije, poštu, banku, niz trgovina, javnu garažu kapaciteta 350 vozila, turističku agenciju, ali i disco-klub koji je pod imenom CC bio ključno okupljalište tinejdžera 80-ih. U centru Koteks je zaposlenje našlo oko 500 radnika. U susjednoj sportskoj dvorani odvijao se sportski, ali i koncertni život, a u njoj su 1985. Dire Straits svirali premijerni koncert svjetske turneje *Brothers in Arms*.

1996. privatizacijom vlasnik kompleksa Koteks postaje Miroslav Kutle. Trebalo je čak 9 godina da se zbog privatizacije podigne optužnica, ali nitko od krupnijih aktera nije osuđen. Zanimljivo događanje zabilježeno je 1997. kada je u centru Koteks stolovao splitski gradonačelnik Ivica Škarić kojem je ratni invalid Vladimir Benac, poznat po brojnim ekscesima, upao u prostorije i držao ga kao taoca. Nedugo nakon preuzimanja Koteka, splitski gradonačelnik Željko Kerum 2010. godine, oduševljen prijedlogom splitskog kluba olimpijaca o gradnji Doma sportova na trošnim Gripama novinske stupce puni naslovima tipa "Srušim li Koteks bit će povjesni poteštat".

Koteks je do trećeg tromjesečja 2010. nagomilao 3,34 milijuna kuna gubitaka. Ideja o rušenju i izgradnji novog centra nije se realizirala zbog recesije i problema u poslovanju cijelog Kerumova carstva pa Kerum 2011. Koteks prepustio nečaku Goranu Sapunaru za manje od milijun eura. On je najavio nova zapošljavanja, prošire-nje djelatnosti te obećao "vraćanje starog sjaja" Koteksu. Nekadašnji restoran Mak

površine 527 kvadrata, koji je već godinama zapušten na vrhu prodajnog centra Koteks, u siječnju 2018. godine rješenjem Općinskog suda dosuđen je Juri Kerumu, bratu Željka Keruma. Trgovački div Tommy 2017. godine u vlasništvo je otkupio oko 9 500 kvadrata Koteka dok je samo manji, sjeverni dio ostao u rukama nekoliko tvrtki i privatnih osoba. Nakon što je 2015. godine preminuo autor kompleksa Rožić, projekt Motel Trogir pokreće peticiju za zaštitu Koteka 2016. godine.

U 2019. godini prosječna ocjena kompleksa Koteks na Google maps aplikaciji je 3.1 (14 ocjena), a od ponude se navodi dućan odjeće za djecu, samoposlužna, dva dućana kompjuterske i sitne elektroničke opreme, salon za manikuru, sala za vjenčanja, restoran, burger bar, cvjećarnica, prodavaonica balona, auto salon, noćni klub i nekoliko kafića. Sve dvorane i prostorije sportskog centra kojima upravlja Grad su u upotrebi. Velik dio kompleksa je u zapuštenom i derutnom stanju.

IZVORI

— jutarnji.hr/kultura/art/prvi-shopping-mall-komunistice-europe-pokrenuta-peticija-da-se-koteks-proglasi-hrvatskim-kulturnim-dobrom/88438

— pogledaj.to/arhitektura/koteks-najbolje-od-splita-osamdesetih

— fininfo.hr/Poduzece/Pregled/koteks/Detaljno/144

— tportal.hr/vijesti/clanak/mamic-u-ekspanziji-tommy-kupuje-trgovacki-centar-kojim-su-drmali-kutle-i-kerum-foto-20171124

— vizkultura.hr/umjetnicko-reanimiranje-koteka

— poslovni.hr/vijesti/kerumov-nečak-raspodaje-nekretnine-koteka-sutra-kreće-natjecaj-194844

— 24sata.hr/news/kerum-rusici-koteks-i-gradi-novi-joker-bitce-najbolji-u-splitu-206697

0
0000
DALMA0000
00000000
003

1 Hymnus Hypsterus

3.3 Rade Crnjak

2 Dalma

3.3 Goran Radošević

3 Komentar

3.3 Tina Vukasović Đaković

1
—
3.3

Hymnus Hypsterus

Rade Crnjak

—*a di cemo veceras?*

Prstima smeđim od hercegovačke “škije” prošao je prstom preko zaslona pametnog telefona.

WhatsApp – Nova Grupa - Kontakti – Cvita, Dinko, Baki, Rino, Dule.

Može i Zrinka ovaj put –

Ime: Vagioničari - Create. Send.

Šaljiva naslovna slika grupe, ipak je on najzabavniji u ekipi. Duša.

Beskrajnih četrdesetak sekundi kasnije, poput savršenog *hive minda* ili pak Borga, jednak je odgovor stigao od svih.

—*Kvazi.*

—*kvazi ka*

—*a lika*

—*Kvazi, u 10 tamo cya*

Odraz u ogledalu mu je namignuo. Crne brčine idealno su se slagale sa novom “Sativa” ribarskom kapom, što mu je Bambi donio iz Čilea. Ili Perua? Kovrčava kosa vrištala je šarmom kojeg su vjerno popratile guste obrve. Izgledao je poput talijanskog zavodnika, spremnog da naruči dvije-tri pjesme od DJ-a kojeg ionako zna otkad zna za sebe, za one tri cure kojima nikako ne može zapamtit imena. Baci oko na Slobodnu, koju je majka pobožno kupovala. S naslovnice vrišti politika, glad, nemoral. Zašto bi njega dirale stvari zemaljske? Plesni podij je njegova Ravna Zemlja, njegova utopija, njegov bunker. Motajući bosanski duhan u prljavosmeđu “rizlu”, na um mu padne najbitnije.

WhatsApp – Vagioničari – Poruka:

—*oče li ko pogurat brata?kratak san dva konja,ne da mi mater nesto se uzasrala.*

Beskrajan muk. Tek nakon treće cigarete stiže mu privatna poruka od Zrinke. Ona jedina nije odgovorila u grupi.

—*Pusti njih debile, daću ti ja ne sekiraj se*

Bravo, Zrinka.

Seen.

A mislio se hoće li je dodati u grupu.

Robna kuća Dalma i sjedište Jugobanke na tadašnjem Radničkom šetalištu otvorena je 17. srpnja 1975. godine u 10 sati.

Te iste godine osnovano je Sveučilište, otvoren je Medicinski studij u Splitu i Hajduk je ponovno osvojio duplu krunu. Vrpu na ulazu robne kuće, tada najvećem objektu te vrste u Dalmaciji, presjekao je predsjednik Općinske skupštine inž. Vjeko Viđak. S jinglom "Za mamu, tatu, djeda ili baku, nađe se poklon za prigodu svaku. Dalma, Dalma bira za vas, vi odaberite Dalmu." pozivali su kupce koji se i danas sjećaju melodije. U novinskom članku za najavu otvorenja stajao je naslov "Tisuću novih artikala" uz objašnjenje kako će Dalma ponuditi 25 000 artikala, a tisuću ih prvi put stiže na splitsko tržište. Radila je od 7 do 21 sat i imala više od 311 zaposlenih, a većina ih je bila mlađa od 25 godina. Robna kuća ima površinu od 5 050 m². Prehrambene, industrijske, tekstilne i ostale grupe robe bile su nuđene na prodajnom prostoru od 3 300 m². Poslovni prostor banke tada je iznosio 4 500 m². Jedno vrijeme je bila *duty-free shop*, ispred Dalme su se održavali razni koncerti, na kraju platoa tekao je potok. Poduzeće Dalma je 1956. godine imalo 112 radnika, a 1974. godine 3 200 radnika. Izvozili su u zapadnu Europu i imali više od 350 prodavaonica te 80 kamiona.

1995. godine fond za privatizaciju svu imovinu i 3 500 radnika poduzeća Dalma prebacuje u Dalmu holding i koju potom pretvara u dioničko društvo Dalma koje je postalo jedini vlasnik ostalih 20 poduzeća. Godine 2003. Tvrtka Dalma Poslovne funkcije tone u stečaj i godinu poslije biva izbrisana iz sudskog registra. Bivši radnici, njih 109, dvije godine kasnije podnose zajedničku tužbu radi naplate potraživanja koju sud cjeplika na pojedinačne postupke od kojih većinu negativno presuđuje. Do 2016. godine žalbe djelatnika redom padaju na Visokom trgovackom sudu, a na njihova leđa pada teret nadoknade troškova odvjetničkog tima. U zgradu robne kuće Dalma danas se nalazi nekoliko dućana odjeće i cipela, banka i noćni klub koji se ljeti pretvara u hostel. Prostori se uglavnom iznajmjuju preko oglasnika za urede ili prodavaonice.

IZVORI

- [Split kroz povijest](#)
[Slobodna Dalmacija – arhiva](#)
- [slobodnadalmacija.hr/novosti/hrvatska/clanak/id/167819/direktori-nekad-velikih-splitskih-poduzeca-zaraivali-smo-milijardudolara-a-sada-nas-vise-nema](#)
- [slobodnadalmacija.hr/dalmacija/split/clanak/id/246451/sminka-se-trg-isprid-dalme](#)
- [dalmacijadanas.hr/povratak-u-proslost-pogledajte-kako-se-u-splitu-zivjelo-1996-godine](#)
- [stav.cenzura.hr/programiranje-socijalisticke-svakodnevice-u-splitu](#)
- [njudskalo.hr](#)

00
OSPOMENIK
PALOMOOO
000000POMORCU
04

1 Draga, radim. Majke mi.

3.4 Rade Crnjak

2 Dalma

3.4 Goran Radošević

3 Komentar

3.4 Tina Vukasović Đaković

1
—
3.4

Draga, radim. Majke mi.

Rade Crnjak

Mate je završio FER u Zagrebu, smjer telekomunikacije. Ante je zaokružio splitski ekvivalent pri FESB-u, doduše zastranivši malo i završivši elektrotehniku.

Prijatelji iz osnovne škole na Kmanu, klupu su dijelili i u trećoj gimnaziji. Put koji je, ako pitate njihove roditelje, jedini ispravan i koji jedini vodi kako treba akademskom obrazovanju. Momci su šutjeli i radili, i život ih je odnio na različite fakultete. Razni životni odabiri, cure, društvo i udaljenost zahladili su odnose. Što je nekako i normalno.

Nakon fakulteta su se obojica našli na splitskoj Rivi. Gladni rada i novca, obnove prijateljstvo i odluče otvoriti firmu zvučnog imena „Ante & Mate elektro-teletehnika“. Pošto su obojica veoma radišni, posla je bilo, u početku su se verali po splitskim kućama, pa zgradama, dok ih nije outsourceao jedan državno-strani telekomunikacijski gigant. Valja spomenuti da su obojica u braku, djeca su na putu. No, dok je Ante u stabilnom braku s Zrinkom, Mate muku muči sa ljubomorom žene Cvite. Kako su oni sami ponovno prijatelji, tako su im se i žene počele družiti i kako se Mate jada Anti da ga Cvita optužuje da je vara, tako se iz istog razloga Cvita žali Zrinki.

Taman su dobili natječaj za posao promjene antene na spomeniku na Katalinku. Na jutarnjoj kavi na Bačvicama, već oko sedam ujutro, Mate ima par neodgovorenih poziva od žene. Kako kažu da može čovjek iz sela, a selo neće iz njega, tako i Neorić nikad nije napustio Matu, što se najviše čulo u govoru. I psovckama. Nakon kave uputili su se na posao i čitav dan proveli na pedesetak metara visine, skidajući repetitore mobilnih operatera. U jednom trenutku Mate ugleda ljestvu svega i shvati kako mu se školovanje u životu isplatilo. Osmjehne se Anti, koji mu vrati pogled prepun upitnika.

Na velikoj nadmorskoj visini, okružen antenama i repetitorima, Mate je osjećao spokoj. Na jugu mu se smiješio brački kanal. Na zapadu je Čiovo okupano suncem. U daljini na istoku se nazirao kanjon Cetine i dalje Biokovo. Na sjeveru Kozjak i rodna gruda.

A najbitnije od svega, nije imao signala.

Plato Katalinića briga na istočnoj strani gradske luke je smješten 14 metara nad morem između luke i plaže Bačvice. Uz zvonik sv. Duje najprepoznatljivija vertikala u Splitu je upravo svjetionik armiranobetonske konstrukcije i pravokutnog tlocrta Spomenik palom pomorcu. Spomen svjetionik – Spomenik palom pomorcu otkriven je 10. rujna 1958. godine u povodu proslave 16. obljetnice osnivanja partizanske Mornarice.

Te iste godine dovršeno je kupalište Bene, a Splitčani su se tada vozili gradskim autobusima na kat. Spomenik se sastoji od tornja visokog 35 metara koji je uz umjetničku imao i funkciju svjetionika s ukupno 5 860 komada "staklenih pepeljara" koje se nalaze na njegovoj fasadi, kosturnice u kojoj se nalaze posmrtni ostaci neznanog pomorca, pripadnika NOB-a, koji su ekshumirani i preneseni s viškog groblja te reljefa koji je djelo splitskog kipara Andrije Krstulovića, učenika i suradnika Ivana Meštrovića, koji prikazuje pomorca u borbi s morem te simbolizira neustrašivost dalmatinskih mornara. Arhitektonsko rješenje izradili su arhitekti Paško Kuzmanić, Budimir Prvan, Branko Franičević i Ivan Carić.

Svjetionik je oštećen izravnim pogotkom brodskog topa razarača *Split* tijekom napada JRM-e 15. studenoga 1991. godine. Kao spomenik pod zaštitom godinama je bio prepušten zaboravu dok projekt baštinskog aktivizma inicijative "1% za umjetnost" nije pokrenuo pitanje njegove obnove. Ideju za obnovu inicirao je publicist Saša Šimpraga iako se na nekim mjestima navodi kako je inicijativa došla od Sindikata pomoraca Hrvatske (SPH). Kompleks je prepoznat i zaštićen kao kulturno dobro pod imenom Svjetionik Pomorac i spomenik Neznanom pomorcu ponajviše radi svoje simboličke vrijednosti, jednostavne ali snažne modernističke arhitekture građene na odnosu horizontala i vertikala te dominacije u vizuri grada. Zaštita je obvezala Konzervatorski odjel u Splitu da poštuje i štiti izvornu misao te je upravo to dugi niz godina kočilo obnovu. Plovput, državna firma koja se brine za sigurnost pomorskog prometa, izradila je elaborat koji su konzervatori odobrili te je u obnovu uložio 1.1 milijun kuna. Najveći problem je bio što se staklene cigle više ne proizvode, a izrada po narudžbi je skupa. Stakla su se cementom vezivala na fasadu, a s obzirom da se spomenik sužava i širi pod udarima vjetra dolazilo je do njihova pucanja. Nova stakalca su centimetar uža i prilagođena novim i trajnijim tehnologijama učvršćivanja. Staklo je naručeno iz Češke, a izradila ih je mala tvornica u Zagorju. Iako je obnovljen i 3. 4. 2013. službeno

ponovno stavljen u funkciju, nije vraćen u svoje originalno izdanje. Naime, na vrhu spomenika i dalje stoje antene mobilnih operatera čiji prihod od najma ubire upravo Plovput, a Radoslav Bužančić, čelnik splitskog konzervatorskog odjela, ne vidi ništa sporno u zaobilazeњu naputaka konzervatora jer je bitnija što veća pokrivenost mobilnom mrežom nego zaštita spomenika u pravom smislu riječi. Na aplikaciji Google maps 4 su glasa i prosječna ocjena 5.0, a u komentarima se ističe ljepota pogleda.

IZVORI

—
hr.wikipedia.org/wiki/Spomenik_palom_pomorcima

—
stav.cenzura.hr/spomenik-pomorcu-jos-uvijek-krase-antene

—
stav.cenzura.hr/u-splitu-obnovljen-antifasistički-spomenik

—
slobodnadalmacija.hr/dalmacija/split/clanak/id/150895/svecanost-na-katalinku-spomenik-pomorcima-svitl-ce-ka-novi

—
pogledaj.to/drugestvari/obnovljen-35-metarski-svjetionik-pomorac

—
d-a-z.hr/hr/vijesti/zaboravljeni-splitski-spomenik-svjetionik_1620.html

—
hdka.hr/2012/09/pokrenuta-inicijativa-za-obnovu-spomenickog-sklopa-na-katalinica-brigu-u-splitu-2012

000
000000DISCO
TITANIC0000
000000
00005

1 Eden Of Split
3.5 Rade Crnjak

2 Disco Titanic
3.5 Goran Radošević

3 Komentar
3.5 Tina Vukasović Đaković

1
—
3.5

Eden Of Split

Rade Crnjak

—Dođi, sine.
Gledao je brižnim okom, okom oca kojem je sve napokon sjelo na mjesto, iako je negdje ispod kapka tinjala sjeta. Svako mu malo u um uđe dalmatinski žamor i sunce jednog vrelog jula.

—Evo me, čale. Šta je?
Negdje iz boravka, ušeta njegov ponos. Muškarac je već. Znao je da voli kada mu priča o Splitu.

—Zaboravio sam ti, sine, da ispričam o jednom mestu u Splitu. Bilo je to pre nego si začet. Sedi malo, molim te.

Miloš se ozari. Volio je očeve ratne priče, znajući da čale neće slikati crvenom bojom, niti dočaravati zvjerstvo, već samo lijepo trenutke, one koje je izabrao da mu budu u sjećanju. Udobno se namjestio na patos, sjeo na tepih i prekrižio noge.

—Sine, hteo bi da znaš kako sam uvek voleo Dalmaciju. Znaš da sam jedno vreme i živeo u Splitu. Tih par godina su mi sada tako daleke, kao da je čitav život prošao otad.

—Znam, čale. Nemoj da brineš, neću kevi da kažem. Osamnaestogodišnjak se nasmije, vragolanski. Pročitao mu je misli.

—Kunem ti se dedom, to je bila najlepša devojka koju sam ikad video. Voleo sam da se vozim u busevima, vozevima. I voleo sam da šetam. Primetio sam je u busu. Čista dalmatinska lepota, ohola i pametnog pogleda ispod debelih cvikera. Rešio sam da vidim napokon taj Dubrovnik. Ali, ona je sišla negde na istoku grada, sami porub. Bio sam u civilu, pokušavao sam da iskombinujem boje da ličim što više Splićanima. Ubeđen sam da nisam uspeo.

Miloš se namršti.

—Sine, otišla je do diska. Mislim da mu Titanik beše ime. Svukla se u kostim i skočila je u more. Ne znam koliko sam dugo buljio u nju. Krajičkom oka video sam u torbi odoru sa značkom diska. Rešio sam tu večer da rešim konobaricu.

Miloš se široko nasmije.

—Ipak, taj sam dan premešten iz Splita i o tome ti neću da pričam.

Miloš vidi čaletu u očima dječački sjaj ispod crnog oblaka tuge.

—Ipak, dete, moram da kažem – ako je pred više od dvadeset godina taj Titanik bio toliko čaroban, danas mora da je najlepše mesto u Splitu!

Fantomski miris mora i kreme za sunčanje ispunji mu nosnice.

—Mogu da zamislim Dalmatinke kako se svlače i skaču u more, par sati pre smene, pre letnjeg ludila.

Disco Titanic dio je kompleksa plažnog objekta Hotela Zagreb, a osmislio ga je arhitekt Ante Svarčić. Hotel je smješten na samom istočnom rubu grada Splita, na Duilovu, a prostire se na gotovo 60 000 m².

Obuhvaća jedinstvenu zgradu starog i novog hotela Zagreb na sjeveru, više objekata koji su bili turističko-ugostiteljske namjene (slastičarna, dućan, kafić, restoran... od kojih danas ni jedan ne radi), dvadesetak bungalova na istočnom dijelu, gustu borovu šumu sa šetnicama, igralištima za balote (neki zogovi su i danas u upotrebi), mini golfom i dječjim igralištima te plažni objekt i betonirano kupalište na jugu. Sportsko-rekreativni sadržaji (uključujući poznatu kuglanu) su se nalazili u prizemlju s južne strane hotela kao i raskošnije sobe, dok su na istočnom dijelu bile sobe nižeg ranga. Gradila ga je JNA u više faza kao odmaralište za vojsku. Gradnja je započeta 1968. godine, a 1976. je adaptiran povodom organiziranja Mediteranskih igara. Današnji oblik dobio je proširenjem 1982. godine, a adaptirao ga je arhitekt Boris Bego. Arhitekt se susreo sa, za to vrijeme, neobičnim zahtjevima vojske koja je imala svoje standarde gradnje, a koji su rezultirali velikom ukupnom korisnom površinom zgrade. Hotel je još u to doba imao sistem grijanja vode solarnim kolektorima. U uređenju hotela sudjelovali su i lokalni umjetnici. I danas se u unutrašnjosti hotela nalazi šesdesetak metara dug vitraj koji prikazuje povijest Splita od Dioklecijana do Mediteranskih igara s prikazima Narodno oslobodilačke borbe i radničkog pokreta. Izradio ga je Josip Botteri Dini. Život odmarališta u hotelskom kompleksu kontinuirano se odvijao do 90-ih godina kada je hotel prešao u ruke MORH-a te prihvatio izbjeglice. Smjestili su ih u istočni dio hotela, a neki od njih (desetak obitelji) i danas stanuju u starom hotelskom krilu. Nakon rata sobe u istočnom dijelu više nisu bile za upotrebu jer su uglavnom uništene. Bungalove pak i danas koriste sadašnji i bivši pripadnici vojske koji su ih dorađivali svaki po svom nahodenju i (ne)ukusu. Od 90-ih cijeli kompleks propada, a najveću devastaciju doživjeli su manji samostojeći objekti te plažni objekt. Možda najzanimljiviji dio cijelog kompleksa je lift koji preko mosta povezuje hotelske šetnice u borovoj šumi tj. hotel s plažom. Objekt je nagrađen Jugoslavenskom nagradom za doprinose u gradevinu. Graden je u dvije faze – 1968. i 1978. godine. Arhitekt Svarčić je u izgradnji i uređenju promišljao važnost odnosa objekta i mora pa je

kroz staklenu stijenu lifta omogućio panoramski pogled na more i otoke, a u unutrašnjosti objekta koristio je velike otvore u obliku brodskih prozora. Naglasak je bio na kružnim, masivnim elementima od kojih je većina danas pokradena i preprodana. U restoranu plažnog objekta odvijao se i dio programa otvaranja Mediteranskih igara. Lift je danas neupotrebljiv, unutrašnjost je devastirana i teško pristupačna, a dio se navodno koristi kao skladište droge. 2014. godine plažni objekt pretvorio se u *green screen set up* za snimanje popularne serije *Game of Thrones*, a predstavljao je Meereen – poseban pomorski ulaz u grad.

Pokušaji prodaje cijelog kompleksa su propali radi nesređenih vlasničkih odnosa, a hotel je preuzeila državna tvrtka Pleter usluga. Do sada je u hotel investirano preko 2 milijuna kuna u svrhu dobivanja kategorizacije, ali svi procesi vezani za napredovanje teku vrlo sporo do neprimjetno.

Na aplikaciji *Google maps* nema ocjena za Disco Titanic kao ni za plažni objekt, a Hotel Zagreb ima prosječnu ocjenu od 3,2 s 462 glasa.

IZVORI

— stav.cenzura.hr/duilovo-ostaje-u-drzavnom-vlasnistv...

— tportal.hr/vijesti/clanak/zasto-propada-velebni-kompleks-na-duilovu-20110817

000
ODALMACIJA
0000VINO
0
006

1 Osmi Krug

3.6 Goran Radošević

2 Koteks

3.6 Goran Radošević

3 Komentar

3.6 Tina Vukasović Đaković

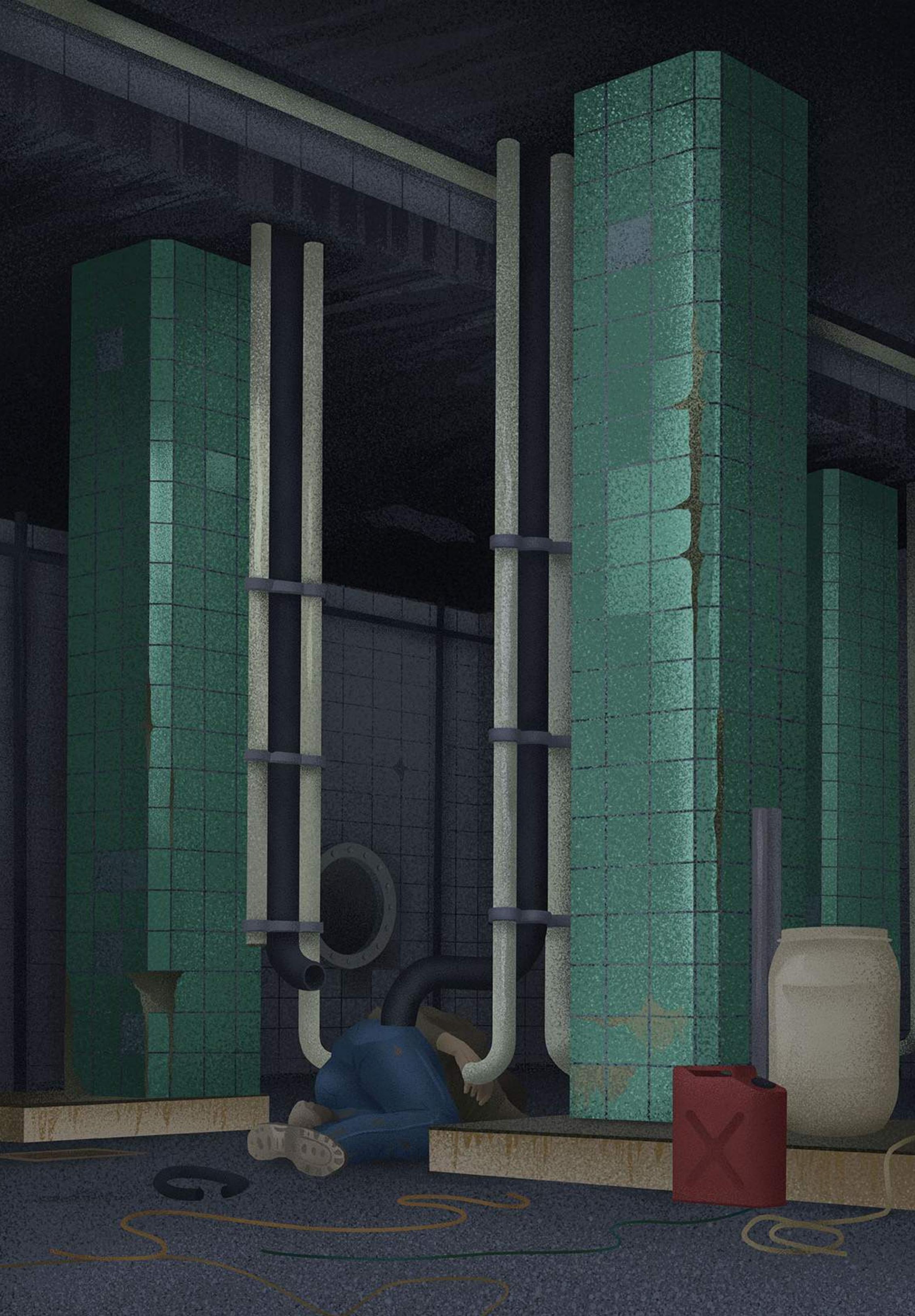

1
3.6

Osmi Krug

Goran Radošević

Prolazeći kroz olupinu zgrade u kojoj je moja majka provela čitav radni vijek, veoma je neobično bilo doživjeti volumen vlastitih, heterogenih emocija u srazu sa maglovitim sjećanjima posjeta kancelariji gdje je radila. Istovremeno, doživljaj poput podijeljene slike razbio je scenarij koji mi je naslikala nekih sat vremena ranije. Ured s vjerojatno najboljim pogledom na svijetu i kolegice koje su pobožno pušile po nekoliko kutija dnevno. Nekoliko stotina zaposlenika, simultano i točno u sedam sati ujutro upisuju dolazak na posao. Marendi i posjete obližnjem Pazaru, te ponekad ugodni odlasci kući uz more, preko pjesaka plaže Bačvice. Trideset se godina rutine nadopunjavalo mirisom bogatog assortimenta alkohola iz masivnih postrojenja pod nogama. Spomenula je i nekoliko stubišta, te kako je bilo moguće doći na krov zgrade iz više smjerova, (ne)očekivanu promjenu sistema i čitavu paletu (ne)sposobnih stečajnih upravitelja. Glavno je stubište urušeno, te moramo pronaći alternativni put kako bi došli do prizemlja. Srećom, vodi nas postariji samoprovani vodič u flourescentnoj pink majici. Dok prolazimo katove u mrklom mraku, priča nam kako će on otkupiti ovaj relikt. Poput najgoreg klišeja izvučenog iz internetskih komentara, s vremenom na vrijeme spominje mržnju prema drugim nacionalnostima. Klasični poslijeratni monolog, jedino ga lokacija čini neobičnim. Nosnice mi upijaju svrhu starog postrojenja –unatoč mrtvoj zgradi i godinama devastacije, miris vina je još uvijek intenzivan, sveprisutan. Unatoč slojevima alkoholnih isparavanja provlači se snažan, rezak, beskompromisani i podsvjesno poznat vonj. Hoću li ja, ovoga puta, naletjeti na truplo nekog nesretnika bez osobne karte, kao što su naletjeli prijatelji nekoliko godina ranije?

Godine 1946. osnovan je pravni prethodnik Dalmacijavina, tvrtka Vinalko, s ciljem revitalizacije vinarske industrije na području Hrvatske. 1959. godine prekopava se staro gradsko groblje na Sustipanu i pretvara u gradski park. Osniva se Viša pomorska škola i Student servis. Te godine izgrađena je i zgrada Dalmacijavina arhitekta Stanka Fabrisa u koautorstvu s Dinkom Vesanovićem u splitskoj luci. Odabir lokacije za ovu vinariju odredili su pomorski putovi grožđa s otoka i oni željnički kojima je vino kretalo prema mjestima distribucije. S modifikacijama uvjetovanim povećanjem proizvodnje gradnja je trajala sve do 1973. godine, kada je izgrađena i nova punionica bezalkoholnih pića i tvornica kvasine u Drnišu. Iste godine dograđena je i tvornica šestokih pića u Sjevernoj luci Split, a posađeni su i vinogradi u Dalmaciji. U članku mjeseca Dalvin iz 1980., a kojeg je Dalmacijavino tiskalo od 1972., stoji značajan naslov: "Jedinstvom do boljih rezultata – Radnik nosilac prava i obveza". U njemu su zaposlenici mogli pročitati sve o svim bitnim događajima unutar firme i razne druge sadržaje. Urednik mjeseca je bio gospodin Želimir Bašić. Djelatnici firme imali su i svoju klapu, 1971. tvrtka je bila glavni pokrovitelj Sinjske alke te nogometnog prvenstva 1979. na Starom placu. Značajan pad proizvodnje i prodaje počinje bilježiti 1990.

Zbog raspada SFRJ i jačanja konkurenциje, 2012. godine otvoren je stečajni postupak, a 2013. otvoren je natječaj za prodaju Dalmacijavina. Vrijednost tvrtke procijenjena je na 280 milijuna kuna no nije bilo zainteresiranih kupaca. Tek nakon 11 prodajnih ročišta i četiri puta manje cijene od početne Dalmacijavino je otišlo u ruke Marinka Zadre 2015. godine. Država je nakon toga blokirala prodaju zbog žalbe Državnog odvjetništva jer se naknadno otkrilo da su prodane i državne nekretnine, a očajni radnici prosvjedovali su pred Državnim odvjetništvom. Nakon što je novi vlasnik uplatio iznos od 70 milijuna kuna za Dalmacijavino obustavio je proizvodnju i podijelio otkaze odbijajući ikakvu komunikaciju sa sindikatom i odbacujući obveze prema radnicima. Dalmacijavino je do 2016. godine u stečaju napravilo 105 milijuna kuna

gubitka. Zatraženo je da država otpiše pola duga prema Dalmacijavinu kako bi radnici naplatili makar 50% svojih potraživanja. Ovaj danas zaušteni objekt prepoznalo je Ministarstvo kulture kao reprezentativni primjer modernističke industrijske arhitekture te je postala trajno zaštićeno kulturno dobro RH 2017. godine. Dalmacijavino je sada tvrtka s više od 70 godina tradicije u proizvodnji vrhunskih vina, alkohola i bezalkoholnih pića. Na 22. Međunarodnom sajmu GAST predstavila je nov izgled svojih proizvoda na kojima se istaknuo redizajn pića *Pipi* uz jedan od novih sloganova "pomalо" i "...i boli me pipi". Današnje vijesti o Dalmacijavinu govore o stanju derutnosti i propadanja, o posljednjem utočištu beskućnika i ovisnika na kraju grada.

2017. je pronađen leš nepoznatog muškarca koji je bio mrtav već mjesec do dva. Pitanje o otvaranju muzeja se više ni ne spominje, većina prostorija je uništena, pretvorena u nužnike prepune izmeta, šprica i smeća. Zgrada je više puta gorjela u posljednjih nekoliko godina od vatri kojima se skitnice griju. Bivši radnici i dalje prosvjeduju pred sudovima tražeći 64 milijuna kuna otpremnina, no odlučeno je da neće dobiti ni lipe.

IZVORI

- [dalmacijavino.hr](#)
- [index.hr/tag/13647/dalmacijavino.aspx](#)
- [pogledaj.to/architektura/fabrisova-zgrada-dalmacijavina-postala-trajno-zasticeno-kulturno-dobro](#)
- [tportal.hr/tag/dalmacijavino,](#)
- [h-alter.org/vijesti/dalmacijavino-spomenik-modernosti-i-traumaticnosta-splita](#)

0000
000000000000
OOPAPANDOPULOVÄ^A
0000000
07

1 Trstenik Blues

3.7 Goran Radošević

2 Papandopulova

3.7 Goran Radošević

3 Komentar

3.7 Tina Vukasović Đaković

1
—
3.7

Trstenik Blues

Goran Radošević

Mario je pola sata kružio po kvartu. Konačno je pronašao parking uz nogostup, blizu crkve.

Zbog jake je bure ubrzao korak i u nekoliko minuta obavio kupovinu – dvadeset deka mortadele, Nutellu, brašno, jedan limun (bez proklete kesice, sada i to naplaćuju), vanilin šećer i pivo u litrenoj boci. Žena je rekla da su večeras palačinke. Mali će doći iz škole za nekih sat vremena.

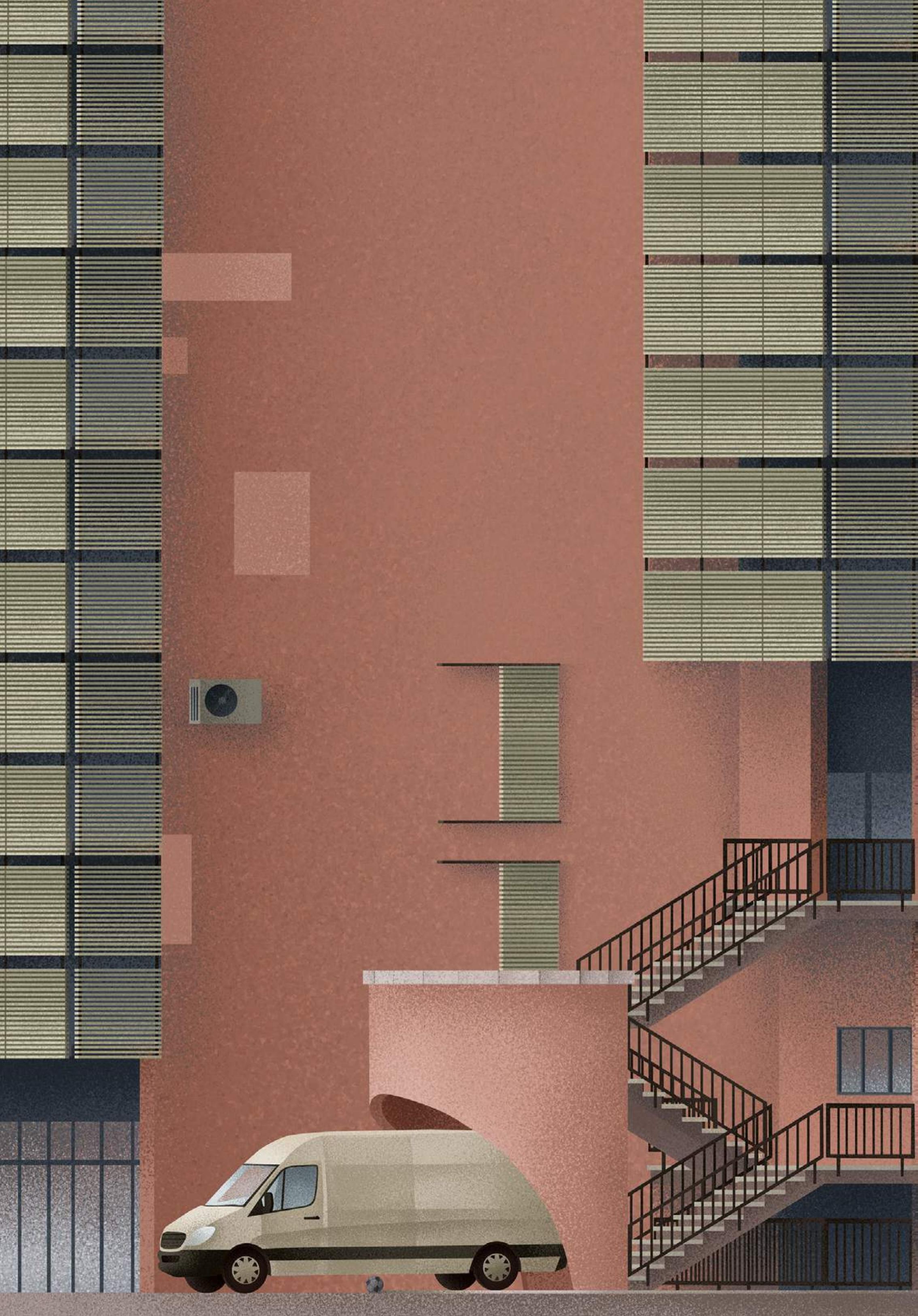
Pogled mu je privuklo ljeskanje sunca na žaluzinama vlastitog nebodera. Zastao je na trenutak, dok mu se u glavi formirala misao – sjetio se kako je od staroga dobio ovaj stan prije desetak godina, kada su se on i mater prebacili na selo. Trosoban, pogled na more. Osamdeset kvadrata. Nadao se da pozicija na šesnaestom katu ne bi trebala predstavljati problem, te da bi mogao za kvadrat dobiti i do dvije tisuće eura. S tim bi novcem mogao bez problema kupiti ili dosta veći stan ili kuću negdje van grada. Mali će odrastati na čistom zraku. On i žena će lako na posao, oboje imaju auto. Auta za koje ne mogu naći mesta ovdje, u ovom komunjarskom mravinjaku.

Dok je Andrea pekla palačinke, a mali mlatio po tabletu, Mario je još jednom bacio oko na oglasnike. Pokušao je dobiti realnu sliku cijene s obzirom na konkurenциju. Bilo je svega, rupa koje gledaju susjedu u pjat, stanovi s pogledom na cementare, prizemlja, prenamjenjeni podrumi. I ništa ispod tisuću i sedamsto eura. Taman kad je promislio - Dobro će proći, naletio je na oglas za trosoban stan bliže moru u nekakvoj šugavoj kući bez fasade.

—Jeben li mu mater!

- opsovao si je u bradu -

—Ovaj klošar može
ići i na tri iljade jer
ima parking. Jebenti
ovaj kvart i tko ga je
projektira!

Posljednji veliki urbanistički, planski projekt grada Splita je izgradnja Splita 3, trećeg gradskog rajona planiranog za 50 tisuća stanovnika sa svim pratećim sadržajima na 341 hektar površine. U projektu je predviđena izgradnja sveučilišnog kampusa, Mertojaka, Trstenika, srednje škole u ulici Bruna Bušića i čitavo plansko širenje Splita prema istoku – do Lovrinca.

Grad je nakon Prvog svjetskog rata obilježila ubrzana industrijalizacija. Razvija se brodogradilište, industrija cementa, kemijska, metalurška i prehrambena industrija. U grad Split pristižu stanovnici iz njegova zaleđa, oko 5 tisuća njih godišnje. Split je u to doba sjedište Jugoslavenske ratne mornarice, flote četvrte armije u Europi pa u njega dolazi i veliki broj vojnih lica iz svih krajeva zemlje.

Na čelu Splita je tada bio Jakša Miličić, jedan od najznačajnijih gradaončelnika. Osnovan je Zavod za urbanizam i Poduzeće za izgradnju Splita (PiS). Projekt Split 3 se počeo realizirati krajem 90-ih. Na natječaju, 1968. godine, žiri je najboljim proglašio rad pod šifrom Žnjan. Autori su bili iz Ljubljane: Vladimir Mušić, Marjan Bežan i Nives Starc. Kasnije je oformljena i projektna grupa u kojoj su bili Dinko Kovačić, Frane Gotovac, Danko Lendić, Mihajlo Zorić, Ante Svarčić i Ivo Radić. Na čelu PiS-a je bio arhitekt Josip Vojnović. Njihova misao vodilja bila je kako treba graditi grad, povratiti koncept ulice, obnoviti duh mesta i kreirati susjedstvo. Prostor Splita 3 za zadatku je imao provocirati odnose među ljudima – očekivali su sastajanja, klape, dječju igru i druženja na ulicama. Tako je u kvartovima Smrdečac, Križine i Mertojak omogućen ugodan svakodnevni život, a uz pješačke ulice izgrađene su škole, vrtići s jaslicama, parkovi, trgovine, male tržnice, igrališta, ambulanta, fakulteti, prostori za društvena okupljanja, garaže i parkirališta. Cilj je bio omogućiti stanovnicima da iz svog stana vide sunce i more. Sve organizacije u gradu su sudjelovale u izradi programa za Split 3 dajući sugestije i podatke. Novi, modernistički Split obilaze i hvale Donald Aplleyard, Jane Jacobs i Giancarlo de Carlo, a 1975. izgrađeni projekt dobija i tada daleko najprestižniju arhitektonsku jugoslavensku nagradu – saveznu nagradu lista Borba. Nakon nekoliko godina gradnje, investicije su se prebacile na projekte vezane za Mediteranske igre, a veći dio urbanističkog rješenja Splita 3 realiziran je u socijalizmu do 1991. godine. Tako se vremenom formiraju divlja i poludivlja naselja bez osnovne infrastrukture.

Na području najuspješnije riješenog gradskog kotara Trstenik izdvajaju se 3 stambene cjeline – Ulica Šime Ljubića (tadašnja ulica braće Borozan) arhitekata Mihajla Zorića i Dinka Kovačića, Ulica Dinka Šimunovića arhitekta Kovačića, te Papandopulova ulica (tadašnja Ulica Henrika Znidaršića) arhitekta Ivo Radića. Izgradnja Papandopulove trajala je od 1975. do 1978. godine. Ivo Radić proglašen je najvažnijim projektantom novih vizura grada Splita u drugoj polovici 20. stoljeća. Nazvali su ga “majstorom lođa, žaluzina i igre sjenama”, jer je maestralnim kombiniranjem visokih sjevernih i nižih južnih objekata omogućio optimalno osvjetljenje i dojam otvorenosti u vrlo gusto izgrađenom bloku. Stanovi uglavnom imaju oko 60 m², dvostruko su orijentirani i imaju najmanje jednu prostranu lođu ili terasu.

Odgovore na pitanja kako danas žive stanovnici Papandopulove i kada im je kvaliteta života dobila je udruga Teserakt u umjetničko-istraživačko-akcijskom projektu “Međuprostori”. Građani se i danas okupljaju u zajedničkim akcijama poput uređenja parka i zelenih površina tj. vrtova ispred objekata. Za razliku od zgrade Krstarice čije su terase danas uglavnom zatvorene na najrazličitije načine, u Papandopulovoj su intervencije na lođama minimalne uz pokušaj zadržavanja izvornog koncepta fasade. Zbog dobrog planiranja i kvalitetne izvedbe stanari su se uspjeli saživjeti s kvartom i zgradom pa u tome možemo pronaći razlog dobre očuvanosti.

IZVORI

- pogledaj.to/arkitektura/ivo-radic-papandopulova
- telegram.hr/kultura/prije-50-godina-izgraden-je-split-3-možda-najbolji-kvart-u-zemlji-sto-nam-znaci-danas
- pogledaj.to/arkitektura/pedeset-godina-splita-3-arkitekti.hr/cijeli-svjet-se-divio-kompleksu-split-3.aspx
- pogledaj.to/arkitektura/jedini-zadatak-splita-3-je-bio-suprotstaviti-se-otudenu
- medjuprostori.wordpress.com/medjuprostori
- maz.hr/2016/11/18/ziveti-planski-split-3

00
000KRSTARICA
0000000
00000
0008

1 Najjači U Selu

3.8 Rade Crnjak

2 Krstarica

3.8 Goran Radošević

3 Komentar

3.8 Tina Vukasović Đaković

1
3.8

Najjači U Selu

Rade Crnjak

Grad i država su, kao rijetko kada, disali istim ritmom. Srčani pištolj nabijen domoljubnim šaržerom rafalao je čistu ljubav prema domovini u svim smjerovima. Godine gospodnje 2006, Svjetsko nogometno prvenstvo u Njemačkoj. Dan gospodnji 13. lipnja. Utakmica prokleta Brazil – Hrvatska (1:0). Skupila se ekipa u lokalni kafić, jedan od deset tisuća u utrobi krstarice. Borba za prevlast bila je prejaka, i samo su preživjeti mogli najsnažniji, najinovativniji i najspretniji. Danas, to su dva kafića, jedan studentski, drugi – pa, sve ostalo. Taj dan, sin vlasnika kafića nam je obećao svježe meso s gradela, neograničene količine Cedevite, sokova, Coca-Cole i piva. Naoružali smo se kutijama cigareta, dresovima, šalovima i dobrom voljom. Veselo društvo niskog dvoznamenkastog broja, sat vremena prije utakmice se našlo na mjestu – sve je vodilo tome – sreće. Jelovina i poneka maslinova grana, potpomognuta jučerašnjom slobodnom pocketala je ispod istrošenih

gradela; meso se mariniralo u maslinovom ulju, soli, papru i Vegeti; gajbe piva su se rosile u hladu. Nama su, u naponu tinejdžerskih godina, rasle zazubice. Sve je bilo spremno za fantastičan provod. Ne valja u životu ništa očekivati, stoga se ne može razočarati. Svatko je od nas dobio dva (2) čevapa, pola litre tanko zamiješane imitacije Cedevite i pogled na ekran blokirani plećima i krkanlukom gazdine ekipe. Dok se peklo meso, ukrao sam jedan čevap, onako iskreno i dječački, da bih saznao da sam zakinuo svog druga za isti. Utakmica je pala u drugi plan. Gazda i njegova ekipa su žderali meso odmah s gradela. Bilo je tu i pečenog krumpira, no naša karta nije sadržavala taj luksuz. Golom Kakè je Hrvatska izgubila utakmicu. Dok smo u kutu kafića pijuckali jedinu kriglu tanke tekućine, naša je ekipa polako gubila dignitet. Tek sada, u retrospektivi i s nekim iskustvom shvatio sam da u grotlu Krstarice preživljavaju najlukaviji. No, ovaj kafić nije jedan od ona dva koje sam spomenuo na početku teksta. Možda tek ostacima grandiozne gazdine ekipe.

Godine 1970. kreće televizijska serija *Naše malo mesto* Miljenka Smoje i otvara se kavana *Semafor*, 1971. splitski poštar iz *Veloga Varoša* Ivan Kovačić objavljuje svoju knjigu *Smij i suze starega Splita*, a u požaru stradava Hrvatsko narodno kazalište. Iste godine 16. svibnja izlazi prvi broj splitskog tjednika *Nedjeljna Dalmacija*, Hajduk i Jugoplastika su prvaci države. Jugoplastika se 1972. našla u finalu Kupa Prvaka, a Hajduk je pobjednik kupa. Časopis *Kulturna baština* počeo je izlaziti 1973., a Hajduk u Kupu pobjednika kupova dolazi do polufinala. Tijekom te 3 godine gradila se Krstarica na Splitu 3 – stambena zgrada kolektivnog stanovanja i jedna od dva velika stambena volumena (uz Kineski zid) koje je projektirao arhitekt Frano Gotovac. Oblikovanje volumena i ostvarena bogata plastičnost u suprotnosti su sa strogim arhitektonskim pristupom prvih Gotovčevih zgrada u kojima otkriva priklanjanje suvremenim strujama u arhitekturi njegova vremena. Iako je prvo bitna namjena zgrade bila stambena, u slučaju rata Krstarica je trebala služiti kao pričuvna bolnica pa je s te strane opravdan njen fortifikacijski izgled u čijem se svakom dijelu mogu primijetiti segmenti vojno-strateškog promišljanja arhitekture. Zgrada ima obilježja strukturalizma i metabolističkog pokreta koji je na ovim prostorima predstavio japanski arhitekt Kenzo Tange, idejni “obnovitelj” Skoplja – razrušenog potresom 1963. godine.

Zgrada je visine 15 katova na jugozapadnom i 18 katova na sjeveroistočnom dijelu, a izgrađena je od betona. Urbanističkim projektom Splita 3 predviđeni su javni sadržaji u prizemljima stambenih zgrada. U sjeveroistočnom dijelu zgrade nalazili su se poslovni prostori do visine drugog kata, a u nižim dijelovima jugozapadnog dijela zgrade, atraktivnog pogleda prema moru, nalazio se restoran s terasom–vidikovcem. U podrumskoj etaži nalazi se garaža s izravnom vezom garaže i stambenog odnosno poslovnog dijela zgrade putem dizala i stubišta. U zgradi se nalaze 292 stana – od garsonijera do četverosobnih stanova koji su projektirani u nekoliko različitih varijacija iste vrste stana. Zgrada je podignuta na jednom od izvora potoka Trstenik, a sam pros-

tor je prepun podzemnih voda. Uz zgradu se vežu brojne priče koje nisu potvrđene kao što je postojanje tunela s kojim je bila povezana s vojnom bolnicom, plan o povezivanju kanala s obalom kako bi se lakše dovozili ranjenici s mora i otoka. Početkom 90-ih došlo je do privatizacije tamošnjih stanova od kojih je čak 48% bilo registrirano u vojno–stambenom fondu.

Gotovac je pri projektiranju svojih zgrada često bio zaokupljen pitanjem kako razdijeliti veliku masu zgrade na manje volumene te kako odijeliti prostore komunikacije u samostalne prostore koji će činiti izdvojene likovne cjeline. Tipološki, Krstarica pripada zgradama s velikom gustoćom stanovanja.

Danas se za trosoban stan (90–100 m²) u Krstarici treba izdvojiti između 190 i 220 tisuće eura, mjesечni najam počinje od 300 eura za stan od 50 m², a većina prostora u prizemlju već je ispunjena kafićima, trgovinama, frizerskim salonom, bankom, trgovinom voća i povrća te se rijetko daju u novi najam.

IZVORI

- stav.cenzura.hr/40-godina-krstarice/
- pogledaj.to/arkitektura/arhitekt-frano-gotovac/
- hrcak.srce.hr/file/104794
- Split kroz povijest
- d.a.z.hr

0
BAZENI 00
000000
0000 POLJUD
000009

1 Otac Godine

3.9 Rade Crnjak

2 Bazeni Poljud

3.9 Goran Radošević

3 Komentar

3.9 Tina Vukasović Đaković

1
—
3.9

Otac Godine

Rade Crnjak

Subotnji ručak. Majka i sin, pogledom prema gotovo punom tanjuru, slušaju predanog muža, posvećenog oca i patrijarhalnu ličnost na koju bi se, potrebno je naglasiti, morali ugledati svi očevi. Velikim i okruglim, staklenim očima prepunim divljenja, Antonijo Junior gleda svog idola.

Otac je pričao kako današnji svijet ne zna cijeniti obitelj. Kako ljudi ne vide dalje od vlastitog nosa. Pričao je kako je najbitnije slijediti Isusa, brinuti se o djeci i uvijek biti primjer.

Dječak upija svaku riječ koja u pravilnoj bujici izlazi iz usta njegovog heroja, iako bi mu pogled nekad ukrao poluosmjeh u kutu usana njegove majke. Antonijo Junior je to pripisivao jednakom ponosu kakav je i sam osjećao.

Zazvoni telefon. Majčin. Otac je pogleda zaštitničkim pogledom. Antonijo Junior zna da je taj pogled zabrinut, iako je tata izgledao mrko. Majka se zarumenila i rekla:

—Domagoj mi šalje poruku. Večeras imaju trening u 9, nešto dopunsko, ne znam. Ja ču ga odvesti.

Otac, u maniri glave obitelji, kaže:

—Nećeš ga ti voditi, ženo! Ja idem put bazena, ionako imam sastanak večeras!

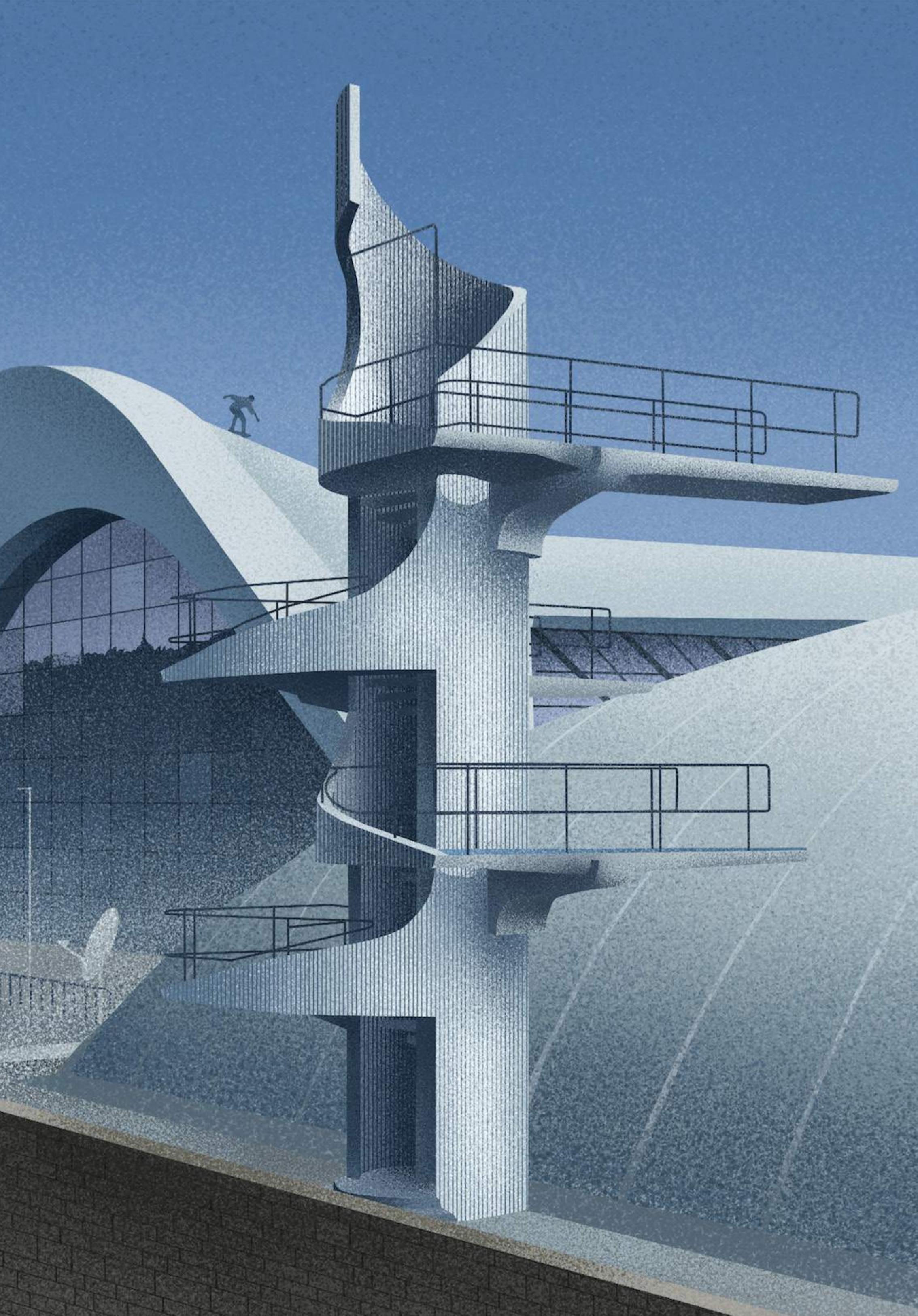
Majka se opet suptilno nasmije.

—Sastanak u subotu, je li? U redu, najdraži moj. Zaradi nam pare.

Antonijo Junior ne zna zašto se otac ljutio na majku čitavo popodne, iako mu je poželjela sreću.

Dječak se volio voziti naprijed, straga su stakla malo tamnija pa ne vidi dobro. Otac je pričao kako njegova majka njega ne cijeni, pritom držeći mobitel na koji je tipkao. Prepoznao je kružić sa slikom, to je Marija, cura koja ga je čuvala kad je bio mali. Sada je veliki!

Otac je parkirao svoj crni BMW tik ispred ulaza u Vanillu. On se uputio na trening. Okrenuo se i video oca kako je stavio Mariji ruku oko vrata i nešto joj je šapnuo. I kako se uputio na sastanak, na to mjesto koje miriše na klor, cigarete i parfem, nipošto na vaniliju.

Na ukupnoj površini od 170 tisuća m² trebalo je izgraditi Gradski stadion i Kompleks bazena u samo 20 mjeseci. Značilo je to – ugraditi 60 tisuća m² betona, 100 tisuća m³ agregata, 40 tisuća m³ tampona, 5 tisuća tona asfalta, 7 352 tisuća kg željeza, 4 300 m³ drvene građe, 21 tisuća tone cementa, 20 tisuća m² keramičkih pločica, 14 tisuća m² kamena, 30 tisuća metara cijevi za podno grijanje, 12 tisuća metara cijevi vodovoda, 11 tisuća metara cijevi kanalizacije, 200 tisuća metara kablova jake struje, 90 tisuća metara kablova slabe struje, 250 tisuća kg kablova prednapregnutog betona, 113 000 m² limenih kanala itd.

Dnevno je na izgradnji prosječno gradilo 900 radnika Hidroelektre i 500 radnika kooperanata, o projektima je brinulo 45 ljudi, a o tehničkim i administrativnim poslovima 60 ljudi.

U neposrednoj blizini Gradskog stadiona sa sjeverne strane smješten je kompleks bazena. Iako su prvu nagradu na natječaju za projekt Gradskog stadiona 1976. godine dobili arhitekti Olga i Boris Magaš, investitorska grupa koja je prihvatiла Magašev projekt stadiona odustala je od njegovog projekta za susjedni objekt bazena. Zadaća izrade projekta bazena povjerena je bez ikakvog natječaja beogradskom autoru prof. Ivanu Antiću. Odustajanje od Magaševog rješenja opravdano je navodno tjesnom dinamikom i nevjericom da će Magaš uspjeti paralelnim radom privesti kraju oba zadatka.

Kompleks bazena je jedan od najljepših objekata takve vrste u svijetu. Nalazi se na prostranoj površini od oko 32 254 m² te se svojim arhitektonskim rješenjem (nalik na val) odlično uklopio u krajolik Mediterana. U sklopu kompleksa izgrađene su četiri bazenske školjke. Pod istim krovom su olimpijski bazen za plivanje i vaterpolo s tribinama za 2 180 posjetitelja, plivalište dimenzija 33,33×25 metara s tribinama za 720 gledatelja te bazen dimenzija 25×8 metara. Na otvorenom platou smješten je bazen za skokove u vodu dimenzija 33,33×25 metara koji ima gledalište za 500 ljudi i toranj za skokove s visinama 2,5, 5 i 10 metara. Posebno obilježje kompleksa je fleksibilno kroviste neuobičajenog raspona. Svi bazeni i svi odgovarajući prateći sadržaji obloženi su najvrnjijim *Gaill* keramičkim pločicama, a svi sadržaji imaju podno grijanje. Fasada kompleksa bazena je sva u staklu. Prva linija stakala otvara se tako da se čitav zatvoren prostor pretvara u otvoreno plivalište. Kompleks je potpuno automatiziran. Unutar bazenskog kompleksa zamišljena je i dvorana za male sportove te streljana za natjecanja u streljaštvu.

Radovi izgradnje su trajali 20 mj. i izvodila ih je Hidroelektra. Dovršeni

su neposredno pred otvaranje VIII. Mediteranskih igara u rujnu 1979. godine. U izgradnji stadiona i bazena kooperanti su bile redom domaće tvrtke: Centar za sport i rekreaciju, Unioninvest iz Sarajeva, Dalmastro, Obnova, Parkovi i nasadi, Drvnikombinat, Jadrankamen, Jadro iz Splita, Export drvo, Krovorad, Geotehnika, Oniks, Jadran, Rade Končar, Metal-Mont, Nikola Tesla iz Zagreba, Meblo iz Nove Gorice, Feroplast iz Buja, Keramos iz Osijeka, M&K Željezara Sisak iz Siska, Termika iz Ljubljane i Mero iz Wurzburga.

Danas se sportski sadržaj šč bazeni Poljud sastoji od olimpijskog bazena, bazena za vaterpolo, bazena za neplivače, vanjskog bazena sa skakaonicom, dvorane za gimnastiku, polivalentne dvorane, dvorane za judo i hrvanje, dvorane za boks, dvorane za ples, kuglane, dvorane za mačevanje, streljane i prostora za badminton. Kuglana ima šest staza, a radovi na njenoj rekonstrukciji koje je financirao grad s 950 milijuna kuna trajali su 2 mjeseca. Riječ je o najvećoj investiciji Grada Splita u sportske objekte u 2012. godini. U istočnom prizemlju smješteni su i drugi objekti ne-sportske namjene kao što je noćni klub Vanilla, a u neposrednoj blizini nalazi se i niz kafića te parking prostor.

IZVORI

—
Brošura firme "Hidroelektra"
o gradnji stadiona i bazena
na Poljudu

—
[tportal.hr/vijesti/clanak/
usminkani-bazeni-poljud-
bili-smo-u-inspekciji-
obnovljenog-dalmatinskog-
hrama-vodenih-sportova](http://tportal.hr/vijesti/clanak/usminkani-bazeni-poljud-bili-smo-u-inspekciji-obnovljenog-dalmatinskog-hrama-vodenih-sportova)

00UMJETNIK
000i0
0000000 ARHITEKTURA
0000
10

1 Canon 550D

3.10 Goran Radošević

2 Koteks

3.10 Goran Radošević

3 Komentar

3.10 Tina Vukasović Đaković

1
3.10

Canon 550D

Goran Radošević

U zadimljenom kafiću, negdje u prstenu relativnog centra grada, već umornim prstima tipkam zadnje stručne pojmove koje sam, budimo iskreni, površno razumio. Moram spržiti i poslati DVD zajedno s printanim materijalima. Pošta pak radi još samo pola sata. Čovječe, živimo u dvadeset i prvom stoljeću, a ekipa u Zagrebu još uvijek traži fizičke materijale. Ajde dobro, neću se nervirati, fosili će dobiti svoju prepotopnu tehnologiju, a ja ću sutra malo duže spavati. Fotke su ispale genijalno, baš me pogodilo vrijeme. Čak ni staru Canonovu kantu nije trebalo puno namještati. Posebno sam ponosan na onih par kadrova za koje sam gotovo siguran da još nitko nije uhvatio – mislim, bacio sam im oko na Instagram. Svi fotkaju isto. Treba se trgnuti iz misli, osuđivati mogu bilo koji dan.

Ajmooo, još jedan gutljaj kave, udri po sejvu, kopiraj dva puta da fajlovi "slučajno" ne nestanu (dogodilo se par mojih kolega, računalo misteriozno pojelo rad od nekoliko sati), sprži DVD i pravac pošta.

Papiri su stavljeni u mapu, računalo lagano bruji dok ispisuje podatke, u crijevima osjećam lošu kavu koja će me uskoro poslati tamo gdje i car ide pješke.

Zajeb. Brale, totalni zajeb! Prženje je zapelo na devedeset devet. Disc error. A jebem ti, što ću sad. Na brzinu sam ispljunuo dvanaest kuna na stol, utrpao laptop u ruksak i mahnito krenuo put jedine preostale papirnice u centru.

Slijedi petstotinjak metara pretrčanih u najsportijem sprintu na svijetu (trebao bih pod hitno upisati neki sport). Sve je dobro, stići ću!

Trijumfalno se zaustavljam ispred te spasonosne radnje. Dočekuje me zaliđepjeni A4 papir ispisani debelim markerom:

*Preselili na Split 3
Otvorenje uskoro :)*

“Program rada Doma socijalističke omladine konstituiran je kao program jedne specijalizirane institucije koju karakterizira krajnja javnost rada i otvorenost prema Savezu socijalističke omladine, mladim radnicima, školama, sveučilištu, mladih iz mjesnih zajednica, specijalizacijama i svima koji na posebnim programima odgojnog značaja okupljuju mlade i rade sa njima. (...) Cilj aktivnosti Doma socijalističke omladine je da kroz njegov rad organizirano okupi veliki broj omladine, da što veći broj mladih bude vezan za Dom socijalističke omladine i da se kroz organizirane oblike rada pruže nove mogućnosti za sve aktivnosti mladih i za mlade. (...”

Natječaj za izgradnju Doma Socijalističke omladine je raspisan 8. svibnja 1975. godine. U natječaju su bila navedena područja rada koja je trebalo razvijati:

1. Područje za društveno-političku aktivnost (1900 m^2) Marksističkog kluba, Škole mladih samoupravljača, Aktiva novih članova skvj, Omladinske, večernje političke i slične škole, Tribine
2. Područje za nauku i tehniku (322 m^2) – kroz dva centra i to: Centar za nauku kroz sveučilište mladih, klub međunarodnog prijateljstva, škola stranih jezika, Centar za tehniku kroz – klubove fotoamatera, kinoamatera, elektroamatera, modelara i maketara, radioamatera, astronoma (zvjezdarnica)
3. Područje za estetsko odgajanje (224 m^2) kroz: atelje – slikarski, grafički, tapiserija, keramičko–kiparski
4. Područje za društveno kulturno–zabavni život (990 m^2) kroz: klubove – mladih čitalaca, mladih literalnih stvaralača, dramski studio, muzički studio (klub ljubitelja ozbiljne muzike, klub diskofila, klub za pokret, balet i igru, veliki klub Doma socijalističke omladine Split)
5. Područje za fiskulturnu sportsku djelatnost (2480 m^2) kroz centar za borilačke vještine, centar za sport (košarka, odbojka, rukomet, mali nogomet, atletika, šah, stolni tenis, itd.)
6. Područje za informativnu-izdavačku djelatnost (72 m^2) kroz reporterstvo, novinarstvo, izdavanje brošura, informativnih biltena, publikacije i jedne stalne novine mladih
7. Posebni sadržaji (450 m^2): društveno-političke organizacije, mjesna zajednica, parking prostor

Odabran projektni prijedlog izradio je Frane Grgurević. Kamen temeljac postavljen je još 1975. godine, a 1979. izgrađena mu je fasada i krov. Trebao se priključiti nizu velikih javnih građevina koje su rađene za Makedonske igre 1979. Novca je ponestalo i Dom nikada nije završen. Posljednji radovi su prestali 1984. godine. Zgrada je arhitektonski zamisljena kao niz prostora smještenih oko centralnog volumena koji čine dva amfiteatralna gledališta smještena oko pozornice nad kojom

se uzdiže i danas impresivna scenska kula visoka gotovo 25 metara. Gledališta su predviđala i preko tisuću posjetitelja, a popratni prostori trebali su prihvatiti ansambl i osoblje te omogućiti publici pristup. Ideja megalomske arhitekture koja ugošćuje isto tako ambiciozan program nikada se nije realizirala i zgrada Doma zjapila je godinama bez sadržaja. 1994. godine Dom su zauzeli umjetnici s alternativne scene projektom “Art Squat”, da bi Grad 1996. godine osnovao Kulturno središte mladih Split kojem daje zgradu na upravljanje do 2004., kada upravljanje preuzima Mkc Split koji je upravitelj zgrade i danas. 2018. Platforma Doma mladih, krovna organizacija udruga koje koriste prostor Doma, s partnerima: Grad Split, Mkc, Cluster za eko-društvene inovacije i razvoj CEDRA Split, Koalicija udruga mladih i FMFS dobili su sredstva ($2.498.102,41\text{ kn}$) na natječaju “Kultura u centru” Europskog socijalnog fonda za projekt “Gradimo Dom zajedno” i tako osigurali obnovu prostora “Razred” (200 m^2) te više zaposlenja u trajanju 2 godine. PDM društveno-kulturni centar vidi kao prostor u kojem će se razvijati i prezentirati suvremene umjetničke, kulturne i kritičke društvene prakse i aktivnosti i koji će svoje djelovanje i upravljanje temeljiti na participativnosti i (su)odgovornosti te inkluzivnosti.

IZVORI
— Split kroz povijest
— pdm.hr

000
000000
000000
00TURIZAM
000011

1 Dipl. Ing. Turizma

3.11 Rade Crnjak

2 Turizam

3.11 Goran Radošević

3 Komentar

3.11 Tina Vukasović Đaković

1
3.11

Dipl. Ing. Turizma

Rade Crnjak

Srpanj, splitska ljetna realnost grebe po podsvijesti fetivih. Džepovi su puniji, sunce neumoljivo peče, iz smokve cijedi med, a u čaši topi se led. Toliko brzo da ne uspiješ ni popiti hladnu tekućinu. Splitsko stanje uma nije tek puka fraza. Mentalni režim rigorozno treniran dokonošću i lijenošću ne može svatko podnijeti. Jedan od onih koji mogu je iskusni iznajmljivač Neno. Nenina leđa su nakovanj na kojem se kovao bivši režim, a oštari mač njegova uma prerezao je istog; Neno je odlučio prestati biti narodni heroj i odlučio se baviti "normalnim" stvarima.

Nakon prvog uzleta turizma, kasnih devedesetih, nije bilo šanse da Neno zaprlja ruke jugoslavenskim pizdarijama. On želi svoj mir. Mir je trajao do drugog uzleta turizma u Hrvata, koji se nekako poklopio sa nečijom odlukom da Ultra Festival bude na Poljudu. Neno je uvijek govorio kako nam treba jaki festival i opet, po tko zna koji put, ukrali su mu ideju. Ovaj je put odlučio surfati na novonastalom valu turizma i pokazati svima kako se to radi.

Naravno, prijavio se na Booking i AirBnB. Jednog srpanjskog popodneva telefon mu je zazvonio:

N: —Molin?

B: —Oh, hello mister Zanki. This is Barbara speaking.

N: —Halo, halo dear Barbara. How is you?

B: —I am very well, mister Zanki. I just wanted to ask you about the possibility of sheltering my vehicle, since it is brand new and is there any possibility of secure parking?

N: —Yes, yes of course. We was parking the cars in the street blizu, come se dice, Cankareve.

B: —Errm, I did not quite understand. Is there a parking space?

N: —30 euro parking, cash. I park you car, you pay cash where you come.

B: —Okay, 30 euro. Per day?

N: —Right after semafor then left, my house left. Thank you Barbara.

Prekid poziva.

Ima on turizam u malom prstu. Sve je riješeno, parkirati će auto na tvrđavu Gripe i reći da samo fetivi znaju za tu lokaciju.

11

Sezona u Splitu počinje već potkraj travnja, a vrh ljetne sezone počinje početkom lipnja i traje do kraja rujna. U ljetnim mjesecima podstanari, a i dobar dio vlasnika nekretnina uglavnom napuštaju stanove kako bi ih prepustili turistima. Tijekom ljeta stanovi se iznajmljuju za višestruko veće iznose stranim gostima čime najmodavci uspiju zaraditi iznos gotovo jednak cjelogodišnjem podstanarskom najmu. Otprilike od 100% splitskih stanova koji služe iznajmljivanju, njih 90% služi turističkom najmu.

2016. godinu obilježila je ekspanzija smještaja i čak 50% gostiju u dobroj skupini od 18 do 35 godina. Prema podacima eVisitor sustava za prijavu i odjavu gostiju, na području Splita u srpnju je ostvareno 124 219 dolaska i 424 184 noćenja, što je 29% više dolazaka i 31% više noćenja u odnosu na prethodnu godinu. U kumulativnom iznosu (od siječnja do srpnja) na području TZG Splita ostvareno je 298 060 dolazaka i 886 565 noćenja, što je 24% više u dolascima i 28% više u noćenjima u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Područje TZG Split u 2016. godini broji 24 544 kreveta, od čega je 17 731 krevet u domaćinstvu. 2017. godine u srpnju je zabilježeno 20% više dolazaka nego u 2016. Prema podacima sustava eVisitor u srpnju je na području TZG Splita ostvareno 156 439 dolazaka i 517 059 noćenja, što je 20% više u dolascima i 19% više u noćenjima u odnosu na prethodnu godinu. Gledajući turistički promet u kumulativu, ove godine milijunto noćenje ostvareno je u srpnju dok se prošle godine isti rezultat postigao u kolovozu. Od početka godine ostvareno je 27% više dolazaka (393 617) i 24% više noćenja (1 125 024) u odnosu na isto razdoblje prošle godine.

Registrirano je 13 tisuća kućanstava više nego 2016. Godine 2018., Split i Dubrovnik našli su se među top destinacijama po broju ostvarenih noćenja. Krajem ljeta 2018. već se govori o "pucanju po šavovima" u Splitu zbog turističkog zagušenja. Probio je gornju granicu izdržljivosti za bar 20% koju je na temelju lanjskih brojki definirala opsežna studija prihvatnih kapaciteta Splitsko-dalmatinske županije i Instituta za turizam. U Institutu su izračunali da je broj noćenja u Splitu od 2014. do 2017. godišnje rastao za prosječnih 26%, a rezultati u 2018. pokazuju nastavak uzlaznog trenda, kako noćenja tako i kapaciteta, i to najviše u privatnom smještaju. Od ukupno 34 500 kreveta, koliko je 2018. prijavljeno u Splitu na sustav eVisitor, tek 3 320 kreveta je u 38 hotela, dok je u privatnom smještaju 23 tisuće kreveta, odnosno čak 18% kreveta više nego lani.

U konkurenciji od 20 najnagrađivanih gradova u svijetu, po razini

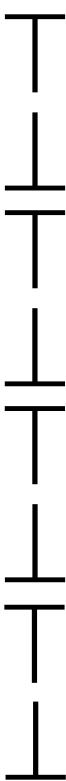
usluge smještaja koju ocjenjuju gosti koji rezerviraju putem booking.com-a, najbolji u Hrvatskoj je grad Split koji se nalazi na drugom mjestu odmah nakon Rima sa iznimno visokim ocjenama gostiju od 9,8 od 10 mogućih.

Heritage hotel, boutique hotel, design hostel, design apartments, luxury rooms, antique rooms, street food, eat & drink, food & wine, pub & grill, oyster & sushi, steak & craft, fine dining, city walking, panoramic cruises, authentic souvenirs... – to je moj Split danas. Studio, apartman, soba, hostel. U cijelom širem središtu moga grada ne postoji kuća neoznačena firmom hostela ili plavom tablom "Apartman".

—Boris Dežulović

IZVORI

- Turistička zajednica Grada Splita
- Poslovni dnevnik
- lupiga.com/hiperlink/boris-dezulovic-split-kronika-jedne-propasti

**UMJETNIČKA
KNJIGA**

AUTOR KONCEPTA
Goran Radošević

ILUSTRACIJE
Goran Radošević

TEKSTOVI
Eseji: Ivan Perić, Goran Radošević
Komentari: Tina Vukasović Đaković

DIZAJN
Iris Klarić

POSEBNE ZAHVALE
Lana Stojićević, Tihana Mandušić

OŽUJAK, 2019.